

**ПОЛТАВСЬКА АКАДЕМІЯ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ІМ.М.В.ОСТРОГРАДСЬКОГО**

**МЕТОДОЛОГІЯ
ВПРОВАДЖЕННЯ
ПРОЦЕДУР
ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
ОСВІТИ
У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ
ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ**

ПОЛТАВА, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
I. ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДХОДУ	5
II. СИСТЕМА КРИТЕРІЇВ	7
III. ДЖЕРЕЛА ОЦІНЮВАННЯ	10
IV. ІНСТРУМЕНТАРІЙ	14
Література	14

ВСТУП

Закон України «Про освіту» визначає якість освіти як «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг», а якість освітньої діяльності – як «рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг» (пункти 29, 30 частини 1 статті 1).

Згідно цього Закону (частина 3 статті 41) визначається, що внутрішня система забезпечення якості освіти має такі основні складові:

- стратегія (політика) та процедури забезпечення якості освіти;
- система та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;
- створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування.

Нормативні документи не встановлюють спеціальних вимог до запровадження процедур внутрішньої системи забезпечення якості освіти у післядипломній педагогічній освіті, однак, зрозуміло, що така діяльність має здійснюватися у певний організований та системний спосіб. Саме це завдання розв'язує запропонована нижче методологія.

Методологію впровадження процедур внутрішньої системи забезпечення якості освіти у післядипломній педагогічній освіті розроблено з урахуванням положень: законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності», від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність закладів освіти та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі менеджменту освіти та професійного розвитку педагогів.

I. ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДХОДУ

Освіта дорослих - це процес розвитку особистості шляхом реалізації освітніх програм та послуг. Система освіти дорослих складається з закладів і установ формальної та неформальної освіти, її основу становить післядипломна освіта. Серед провайдерів післядипломної педагогічної освіти в Україні ключову роль відіграють регіональні заклади (інститути), які є найбільш ресурсними серед інших суб'єктів такої діяльності та де-юре і де-факто здійснюють системну підтримку реалізації державної освітньої політики в регіоні.

На освіту дорослих покладається виконання низки функцій, зокрема: соціальна (використання соціального досвіду й залучення до розв'язання сучасних проблем суспільства); адаптивна (регулювання відносин у швидкозмінному зовнішньому середовищі); інформаційна (доступ до необхідної інформації, її пошук, відбір, систематизація, відтворення, використання); компенсаційна (компенсування недоліків попередніх рівнів освіти й забезпечення балансу власної компетентності і сучасних вимог до професії); розвивальна (оволодіння новими методами, способами дій). Реалізація комплексу функцій освіти дорослих уможливорює їх саморозвиток, самоорганізацію та конструктивний вплив на суспільні процеси, що є важливою соціальною місією будь-якої освіченості в ситуації глобальних і непередбачуваних викликів.

Якість освіти дорослих важко виміряти, вона залежить від багатьох факторів, таких як адекватність програм, які пропонуються, кваліфікація викладачів, доступність освітніх послуг та інші. Для забезпечення якості неперервної педагогічної освіти дорослих важливо дотримуватись андрагогічних принципів, що передбачає врахування досвіду здобувачів освіти, їх очікувань та мотивації, активності у процесі навчання, специфіки уявлення про кар'єрні перспективи в професії чи поза нею.

Засади андрагогіки, які використовуються в освіті дорослих, включають такі принципи:

- гуманістична спрямованість: освіта дорослих має бути спрямована на задоволення потреб та інтересів самого дорослої людини, враховувати індивідуальні особливості, цінностей та цілей кожного здобувача освіти;
- особистісна орієнтація: андрагогіка покладає акцент на розвиток особистості дорослого, це означає, що навчання має бути спрямоване на розвиток самоусвідомлення, самореалізації та саморозвитку;

- забезпечення активного навчання: андрагогіка використовує інтеграцію методів групової роботи, проблемного та проєктного навчання, що має на меті створення продуктивної навчальної атмосфери;
- адаптивність: навчання має бути адаптоване до рівня знань, досвіду та потреб дорослої людини;
- безперервність: освіта дорослих має бути безперервною та забезпечувати можливість навчання в будь-який час та за будь-яких обставин.

Показники якості освіти можуть варіюватися залежно від контексту та системи оцінювання. Не може існувати єдиної науково обґрунтованої системи критеріїв і показників якості освіти, орієнтованої на потреби особистості. Однак, деякі загальні показники якості освіти, які можуть використовуватися, включають: доступність без дискримінації та обмежень, підтримка професійного розвитку викладачів, якість та актуальність навчальних програм, їх відповідність потребам суспільства та розвитку здобувачів освіти. Ці показники можуть використовуватися для оцінювання якості освіти в рамках внутрішньої системи забезпечення якості. Враховуючи контекст та потреби освітньої установи, можуть бути використані інші специфічні показники, які відповідають їхнім цілям та вимогам.

II. СИСТЕМА КРИТЕРІЇВ

Післядипломна педагогічна освіта виконує завдання поглиблення знань та навичок, допомагає педагогам стати більш компетентними та експертними у своїй сфері діяльності. Не менш важливим завданням післядипломної освіти в педагогічній діяльності є оновлення знань та опанування нових форм та методів викладання, бо очевидно, що в динамічному світі така необхідність постійно виникає. Післядипломна педагогічна освіта може відкрити нові кар'єрні можливості для педагогів: підвищити кваліфікаційний рівень, зайняти керівні посади у сфері освіти або розширити свої можливості для подальшого професійного розвитку. Під час післядипломної педагогічної освіти педагоги мають можливість зустрітися та спілкуватися з колегами, які працюють у схожих галузях, це допомагає створити професійну мережу, обмінюватися досвідом та взаємно навчатися. Особливим завданням післядипломної освіти є розвиток навичок рефлексії власної професійної практики та потреби постійно самовдосконалюватися. Таким чином, якісна післядипломна педагогічна освіта є необхідним чинником покращення якості освіти в цілому.

В Україні основними напрямками підвищення кваліфікації педагогів визначено такі:

- розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій);
- формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь;
- психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, основи андрагогіки;
- створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами;
- використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку;
- мовленнєва, цифрова, комунікаційна, інклюзивна, емоційно-етична компетентність;

- формування професійних компетентностей галузевого спрямування, опанування новітніми виробничими технологіями, ознайомлення із сучасним устаткуванням, обладнанням, технікою, станом і тенденціями розвитку галузі економіки, підприємства, організації та установи, вимогами до рівня кваліфікації працівників за відповідними професіями (для працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти);
- розвиток управлінської компетентності (для керівників закладів освіти, науково-методичних установ та їх заступників) тощо.

Загальним орієнтиром програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників є їх професійні стандарти, які містять вичерпні формулювання трудових функцій фахівця, перелік загальних та професійних компетентностей та наскрізних навичок, що забезпечують професійну діяльність.

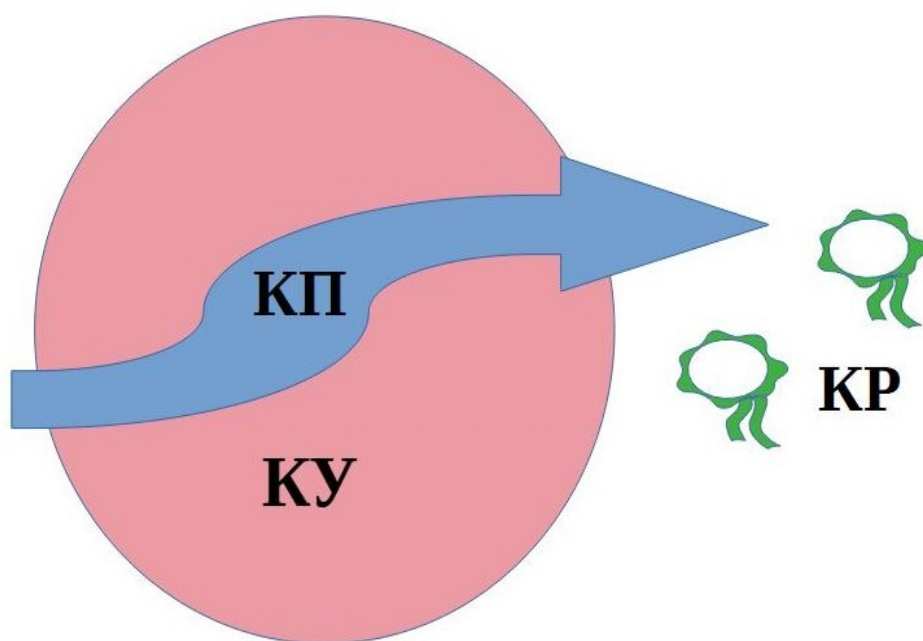
Для впровадження процедур внутрішньої системи забезпечення якості освіти у післядипломній педагогічній освіті необхідно визначити критерії та показники моніторингу різних аспектів діяльності закладу освіти. Моніторинг - це система постійного спостереження за явищами та процесами, що відбуваються в навколишньому середовищі, суспільстві або в інших областях, результати якого слугують для обґрунтування управлінських рішень. У контексті освіти, моніторинг якості освіти є системою послідовних та систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти. Моніторинг якості освіти може включати в себе опитування, аналіз документів, самооцінку ресурсів та процесів. Очевидно, що оцінювання знань та навичок здобувачів освіти в післядипломній освіті не має особливого сенсу, а значить, треба шукати інші критерії та показники для відстеження.

Спираючись на прийняті в Україні підходи оцінювання якості освіти та викладені вище характеристики післядипломної педагогічної освіти як об'єкта такого оцінювання пропонується комплекс, що містить у собі три групи критеріїв, конкретизовані в найважливіших показниках:

- 1) **критерій якості умов навчання** — **КУ** (оцінка наступних показників: кадровий потенціал; матеріально-технічне забезпечення, наявність програм, що відповідають напрямам підвищення кваліфікації);
- 2) **критерій якості освітнього процесу** — **КП** (оцінка наступних показників: доступність, навчально-методичне й дидактичне

забезпечення навчальних програм; задоволеність здобувачів освіти і співробітників соціальними умовами, демократична культура освітніх процесів, широкий діапазон форм освіти та методів навчання);

3) **критерій якості результатів підвищення кваліфікації — КР** (оцінка наступних показників: відповідність результатів навчання складовим загальних і професійних компетентностей, наскрізних навичок у педагогічній діяльності, відповідність очікуванням щодо професійного розвитку та розбудові кар'єри).

Сформульовані таким чином критерії та показники описують різну природу чинників як позитивного так і негативного впливу на якість післядипломної педагогічної освіти. Відповідно, система організаційних та управлінських заходів, що має реагувати на такі впливи та розбудовувати якісну післядипломну освіту у неперервному професійному розвитку педагогів, буде базуватися на різних аспектах: зміцнення матеріально-технічних умов, розвиток ресурсності персоналу, забезпечення відкритості та демократичності організації та управління освітнім процесом, забезпечення якісної комунікації з професійними спільнотами, тощо.

III. ДЖЕРЕЛА ОЦІНЮВАННЯ

Важливим аспектом застосування критеріально-орієнтованого підходу в оцінці якості певних процесів є підбір та верифікація джерел оцінювання. Очевидно, що для оцінки якості освіти залучаються її безпосередні **здобувачі**, в нашому випадку — слухачі курсів підвищення кваліфікації, що вибрали певну програму відповідно до власних професійних/особистісних потреб та очікувань. В сучасних умовах педагогічні працівник/працівниця мають повну свободу такого вибору.

Так само очевидно, що у запропонованій системі критеріїв, де оцінюються як результат, так і умови та процес надання освітніх послуг, інформативними джерелами оцінювання мають бути також **викладачі та управлінці** закладу післядипломної освіти. Названі джерела можна вважати внутрішніми — всі вони є суб'єктами/учасниками освітнього процесу.

Для зовнішньої оцінки важливим джерелом могли б бути учні/учениці шкіл, педагогічний персонал яких підвищує кваліфікацію, однак наразі з ряду причин важко імплементувати такий інструментарій. Тому для зовнішнього фідбеку пропонується опитувати думку керівників ЗЗСО про якість післядипломної освіти, яку отримали педагоги закладу. Це доречно ще і тому, що саме **керівники ЗЗСО** несуть відповідальність за результати роботи школи, рівень професійного розвитку персоналу, досліджують потреби вдосконалення чи набуття фахових навичок працівників під сформульовану візію та розроблену стратегію розвитку закладу освіти.

За технологією збору інформації всі отримані оцінки є суб'єктивними та відображають індивідуальне бачення особи щодо конкретного індикатора, з набору яких складається інтегральна оцінка якості освіти за кожним критерієм. Тому процедури внутрішньої системи забезпечення якості освіти у післядипломній педагогічній освіті дадуть матеріал для підготовки та розробки ефективних управлінських рішень лише за умови ретельного послідовного запровадження та накопичення достатнього масиву матеріалів опитування.

Методологія запропонованої процедури внутрішньої системи забезпечення якості освіти у післядипломній педагогічній освіті містить кілька технологічних інструментів:

- форма самооцінювання “Освітнє середовище” (для закладу післядипломної освіти);
- форма самооцінювання “Управлінська діяльність” (для закладу післядипломної освіти);
- анкета для викладачів;
- анкета для здобувачів післядипломної освіти;
- анкета для керівників ЗЗСО.

В зміст кожного інструменту закладено індикатори, що дозволяють отримати оцінки різних показників надання/отримання освітніх послуг, які в підсумку формують цілісну оцінку якості післядипломної освіти за розробленою системою критеріїв.

Джерела збору інформації для оцінки якості освіти по кожному з критеріїв показано у Таблиці 1.

<i>№</i>	<i>Назва критерію</i>	<i>Зміст показників</i>	<i>Джерело інформації для моніторингу</i>	<i>Індикатори</i>
1	Критерій якості умов навчання	1.1. кадровий потенціал	Форма “Управлінська діяльність”	Розділ 3 (п. 1-7)
			Анкета “Здобувачі освіти”	п. 13
			Анкета “Викладачі”	п.п. 11,12,16,17
		1.2. матеріально-технічне забезпечення	Форма “Управлінська діяльність”	п. 1.7, п.1.8, п.1.9, п.1.10
			Форма “Освітнє середовище”	Розділ 1 (п.п. 1-8), Розділ 2 (п.п. 1-11)
			Анкета “Викладачі”	п.п. 3,4
		1.3. програми за напрямами	Форма “Управлінська діяльність”	1.6.

			Анкета “Здобувачі”	п.п. 9,10,11
			Анкета “Керівники”	п.п. 1,2,3
2	Критерій <i>якості освітнього процесу</i>	2.1. доступність	Форма “Управлінська діяльність”	Розділ 2 (п.п. 5,6)
			Анкета “Здобувачі”	п.1
			Анкета “Керівники”	п.4
		2.2. навчально-методичне й дидактичне забезпечення навчальних програм	Анкета “Викладачі”	п.п. 1-4
			Анкета “Здобувачі освіти”	п.2
		2.3. задоволеність учасників/учасниць освітнього процесу соціальними умовами	Форма “Управлінська діяльність”	Розділ 2 (п.п. 1-4)
			Анкета “Викладачі”	п.п.5-9
			Анкета “Здобувачі освіти”	п.п. 3-6
		2.4. культура демократії та партнерства	Форма “Управлінська діяльність”	Розділ 2 (п.7-9)
			Анкета “Викладачі”	п.п. 13-16
			Анкета “Здобувачі освіти”	п.п. 7,8
		2.5. сучасні методи навчання	Анкета “Викладачі”	п.п. 16,17

			Анкета “Здобувачі освіти”	п.11
			Анкета “Керівники”	п.3
3.	Критерій якості результатів підвищення кваліфікації	3.1. відповідність результатів навчання професійним стандартам	Форма “Управлінська діяльність”	Розділ 1 п.8
			Анкета “Керівники”	п.5
			Анкета “Здобувачі освіти”	п.12
		3.2. відповідність очікуванням щодо професійного розвитку та розбудови кар’єри	Анкета “Здобувачі освіти”	п.14
			Анкета “Керівники”	п.7

Таблиця 1. Структура критеріїв, показників та індикаторів внутрішньої системи забезпечення якості освіти у післядипломній педагогічній освіті.

Таймінг застосування інструментарію: форми самооцінювання — щорічно; анкети для викладачів та керівників ЗЗСО — щорічно, онлайн; анкети для здобувачів освіти — після кожного курсу/заходу, онлайн.

IV. ІНСТРУМЕНТАРІЙ

Форма самооцінювання “Освітнє середовище”

<http://surl.li/ksush>

Форма самооцінювання “Управлінська діяльність”

<http://surl.li/ksusz>

Анкета для викладачів

<http://surl.li/ksuwq>

Анкета для здобувачів післядипломної освіти

<http://surl.li/ksuxc>

Анкета для керівників ЗЗСО

<http://surl.li/ksuxq>

Література

Закон України “Про освіту” (від [05.09.2017](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-VIII) № 2145-VIII). - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Лунячек В. Нова українська школа: практична реалізація / В. Лунячек [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [Ицр://o8U1ia.ua/5cbo01/ge1bgш/53666/](http://o8U1ia.ua/5cbo01/ge1bgш/53666/).

Мельниченко, О. (2020). Андрагогічні принципи освіти дорослих та забезпечення якості неперервної педагогічної освіти. Педагогічна Освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка., (33), 24–30.

Моніторинг якості освіти: принципи, форми, вимоги (посібник). – Хмельницький: ХОІППО. 2013. 61 с.

Неперервна професійна освіта у документах Європейського Союзу / [С. О. Сисоєва (уклад.)] / АПН України; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. — К., 2009. — 275 с.

Половенко О. В. Безперервна освіта педагога за індивідуальною освітньою траєкторією : навчально-методичний посібник / О. В. Половенко, Л. М. Кірішко. - Кропивницький, 2018. - 60 с.

Проектування індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку педагога : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Біла Церква, 13 червня 2019 р.) / Упор. Л. А. Литвиненко. - К., 2019. - 189 с.

Сучасні технології освіти дорослих: посібник / [О.В. Аніщенко, Л.Б. Лук'янова, С.В. Зінченко та інші]. Київ, 2013. 251 с.